

Appendice-1

Research Tools for Teachers, Students of Ashram/Buniyadi/Lokshala Schools and parents

Department of History
Faculty of Arts
The Maharaja Sayajirao University of Baroda, Vadodara

Respected Sir/Madam

I am a PhD student in the Department of History, Faculty of Arts, The Maharaja Sayajirao University of Baroda, Vadodara. I am doing my PhD research on “**History of Education and Gandhi: A Case Study of Ashram System in Gujarat**” in this regard I have prepared a questionnaire and you are chosen as a respondent to fill the questionnaire.

I assure you that your information will be kept strictly confidential and will be used for research purposes only. The success of my study depends on your kind cooperation.

Thanking You

Dr. Maitree Vaidya

Guide and Associate Professor

Department of History, Faculty of Arts,

The Maharaja Sayajirao University of Baroda, Vadodara

Your Faithfully,

Bharat T. Diyora

Investigator

વિદ્યાર્થીઓ માટેની પ્રશ્નાવલી

વિદ્યાર્થીનું નામ :

ધોરણ : શાળાનું નામ :

ગામ : તાલુકા : જિલ્લો :

પિતાનો વ્યવસાય :

મુખ્ય ઉદ્દેશ : મારું નામ ભરત દિયોરા છે. હું ઇતિહાસ વિભાગ, આર્ટ્સ ફેકલ્ટી, મ.સ. યુનિવર્સિટી, વડોદરામાં પી.એચ.ડી.નો અભ્યાસ કરું છું. મારો સંશોધનનો વિષય “ HISTORY OF EDUCATION AND GANDHI: A CASE STUDY OF ASHRAM SYSTEM IN GUJARAT” છે. તેના ભાગ રૂપે આ પ્રશ્નાવલી તૈયાર કરેલ છે. તમને આ સંશોધનનો ભાગ બનાવતા હું ખુશી અનુભવું છું. તમારા દ્વારા આપવામાં આવેલ માહિતી ખાનગી રાખવામાં આવશે.

- 1) તમો ગાંધીજી વિશે શું જાણો છો?
- 2) તમે ગાંધીજીએ બનાવેલ “વર્ધા શિક્ષણ યોજના”(1937) આધારીત શિક્ષણ લઈ રહ્યા છો તે વિશે શું જાણો છો?
- 3) તમને ગાંધી વિચારધારા આધારીત શિક્ષણ પદ્ધતિમાં શિક્ષણ લેવાનું પ્રોત્સાહન ક્યાંથી મળ્યું?
- 4) આશ્રમશાળામાં તમને ક્યાં વિષયો ભણવાનો ખુબ રસ પડે છે?
- 5) બાળપણમાં જ ઘરથી દુર આશ્રમમાં રહેવાનું તમને કેવું લાગે છે ?
- 6) તમને ખાદીના કપડા પહેરવા ગમે છે ?
- 7) તમને રોજ 1 થી 2 કલાકનું શ્રમકાર્ય કરવું ગમે છે ?
- 8) તમને 24 કલાક સ્કુલના કેમ્પસમાં રહેવું ગમે છે ?
- 9) તમને ક્યા વિષયો ગમતા નથી ?
- 10) બિજો સ્કુલો કરતા તમારે અમુક વિષયો જેવા કે કૃષિવિદ્યા પશુપાલન ડેરી સાઇન્સ વિગેરે અલગ અલગ ભણવા પડે છે તે તમારા જીવનમાં શું ઉપયોગી નિવડે છે? જો હા તો કેવી રીતે.
- 11) તમને તમારા બિજા ભાઈબહેન જે બુનિયાદી શાળાઓ સિવાયની શાળાઓમાં ભણે છે એમનામાં અને તમારામાં શું અલગતા દેખાય છે ?
- 12) સ્કુલમાં આધુનિક ઉપકરણો જેવા કે સેલફોન, લેપટોપવિગેરે વાપરવા દેવામાં આવતા નથી, તેનાથી તમને શું લાગે છે તમારો વિકાસ થઈ રહ્યો છે ?
- 13) પ્રાકૃતિક વાતાવરણમાં ભણવાથી તમને શું લાગે છે તમારું તન અને મન નિરોગી રહે છે ?
- 14) સ્કુલમાં તમને માતૃભાષામાં શિક્ષણ આપવામાં આવે છે તેથી જ્યારે તમારે અંગ્રેજી માધ્યમનાં વિદ્યાર્થી સાથે વાત કરવાની થાય ત્યારે શું અનુભવાય છે ?

- 15) જ્યારે તમે વેકેશનમાં ઘરે જાવ છો ત્યારે આસપાસના સભ્યોનું વર્તન તમારી સાથે કેવું રહે છે ?
- 16) આશ્રમમાં રહેવા અને જમવાની સુવિધા હોય છે તે માટે તમારે અમૂક ફિ ભરવી પડે છે, શું તમારા માતા-પિતાને પરવડે તેવી હોય છે ?
- 17) આશ્રમમાં રહેતા તમામ વિદ્યાર્થીઓ અલગ અલગ જાતી/ધર્મ/સંપ્રદાયથી સંબંધ રાખે છે શું તેમની કોઈ અસર તમારા શિક્ષણમાં પડે છે ?
- 18) શાળામાં દરરોજ બે વખત પ્રાર્થના કરવાની હોય છે તેનાથી તમારા જીવનમાં કેવા બદલાવ આવે છે ?
- 19) શાળામાં તમારા સ્વાસ્થ્યને લઈ ને કેવી તકેદારી રાખવામાં આવે છે ?
- 20) શિક્ષકો સાથે તમારા કેવા સંબંધો હોય છે ?
- 21) શાળામાં ચાલતા સાંસ્કૃતિક અને રમતગમત સંબંધી કાર્યક્રમોનો તમારા શિક્ષણમાં કેટલો ફાળો રહે છે
- 22) શાળાઓ માંથી કરાવવામાં આવતા પ્રવાસો અને રેલીઓથી તમને કેવા ફાયદા થાય છે ?
- 23) આજુબાજુના ગામો સાથે શાળાનો વ્યવહાર કેવો રહે છે ?
- 24) સવારના 5 વાગ્યાથી સાંજના 9 વાગ્યા સુધીનું કડક સમયપત્રક કેવું લાગે છે ?
- 25) તમારી શાળામાં થયેલો સારો અનુભવ લખો.

શિક્ષકો માટેની પ્રશ્નાવલી

નામ :

અનુભવ (વર્ષમાં) : શાળાનું નામ :

ગામ : તાલુકા : જિલ્લો :

- 1) બુનિયાદી શાળાઓના શિક્ષકોની ભરતી અને અન્ય શાળાઓના શિક્ષકોની ભરતીમાં શું ફરક હોય છે ?
- 2) તમારે મોટાભાગે ગામના ગરીબ પરીવારના બાળકોને શિક્ષણ આપવાનું થાય છે આવું કાર્ય કરતા તમે કેવું અનુભવો છો ?
- 3) તમને શું લાગે છે બુનિયાદી શાળાઓના પાઠ્યપુસ્તકોમાં કોઈ ફેરફાર કરવો જોઈએ ?
- 4) વિદ્યાર્થીઓ ક્યા વિષયોમાં સૌથી વધારે રસ દાખવે છે અને સારા ગુણ પણ લાવે છે ?
- 5) તમારા સહપરિવાર સાથે વિદ્યાર્થીઓની વચ્ચે રહેવાનો કેવો અનુભવ રહે છે ?
- 6) વિદ્યાર્થીઓ કેવા અનુશાસન પ્રિય રહે છે ?
- 7) વિદ્યાર્થી સાથેના સંબંધો કેવા રહે છે ?

- 8) તમારા મતે બુનિયાદી શિક્ષણમાં ક્યા સુધારા કરવા જરૂરી છે ?
- 9) તમને શું લાગે છે કે બુનિયાદી શિક્ષણની અમુક વિચારધારાને બિજો શાળાઓમાં દાખલ કરવામાં આવે તો શિક્ષણમાં કેવા સુધારા આવી શકે ?
- 10) પ્રાચીન ભારતમાં વિદ્યાર્થીઓ આશ્રમમાં રહીને જ અભ્યાસ કરતાં તમે તેના વિશે શું જાણો છો ?
- 11) આધુનિક યંત્રયુગમાં અંગ્રેજી અને કમ્પ્યુટરની બોલબાલા છે તેનું શિક્ષણ કેટલે અંશે જરૂરી છે ?
- 12) વિદ્યાર્થીઓના માતા-પિતાનું વર્તન તમારી સાથે કેવું રહે છે ?
- 13) સમાજના બધા વર્ગના વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે સમરસતા જાળવવા કેવા ઉપાયો કરો છો ?
- 14) ગરીબ પરિવારના બાળકોને આર્થિક મદદ માટે કોઈ ખાસ યોજના છે ?
- 15) બાળકોમાં કેવા સંસ્કારોનું સિંચન કરવામાં આવે છે ?
- 16) વિદ્યાર્થીઓ કેવા પ્રકારના પ્રશ્નો ઉભા કરે છે ? અને તમે તેનો નિકાલ કેવી રીતે કરો છો ?
- 17) શાળામાં કેવા કેવા રમત ગમત અને સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમોનું આયોજન થાય છે ?
- 18) વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા કરાતુ રોજનું એક થી બે કલાકનું શ્રમકાર્ય વિશે તમારું શું માનવું છે ?
- 19) વિદ્યાર્થીઓનો વૈશ્વિક અભિગમ કેવો રહે છે ?
- 20) બુનિયાદી શિક્ષણ વિશે સમાજમાં પ્રવર્તી ગેરસમજો જે તમારી જાણમાં હોઈ.
- 21) ગ્રામીણ સમાજમાં પરિવર્તન લાવવા માટે વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા કેવા કેવા આયોજન કરાય છે ?
- 22) ગાંધીયન બુનિયાદી શિક્ષણને આગળ વધારનારા બિજા મહાનુભાવો વિશે જણાવો.
- 23) વિદ્યાર્થીઓ સતત કડક અનુશાસનમાં રહે છે તો શું તેની આઝાદીને કોઈ ઠેસ પહોંચે છે ?
- 24) તમને શું લાગે છે આપણી આખીય શિક્ષણ પધ્ધતિ પશ્ચિમી શિક્ષણ પધ્ધતિ આધારીત છે ? તમે કેવા સુધારા પસંદ કરો છો ?
- 25) બુનિયાદી શિક્ષણમાં શિક્ષકોને કોઈ તાલિમ આપવામાં આવે છે ?

પૂર્વ વિદ્યાર્થીઓ માટે પ્રશ્નાવલિ

- 1) તમે કેટલા વર્ષ સુધી બુનિયાદી શિક્ષણ લીધું? ક્યાં વર્ષથી ક્યા વર્ષ સુધી?
- 2) આજે તમે શું કરો છો? ની
- 3) આજે તમારા જીવનમાં તમે લીધેલા બિનિયાદી શિક્ષણનો કેટલો ફાળો છે?

- 4) તમને શું લાગે છે આ શિક્ષણ પધ્ધતિ સારી છે?
- 5) સમાજમાં તમારું સ્થાન છે?
- 6) તમે તમારી સ્કુલ સાથે રજુ જોડાયેલ છો?
- 7) બુનિયાદી શિક્ષણ ન લીધેલા તમારા મિત્રમા અથવા પરીવારના સભ્યોમાં અને તમારામા આર્થિક તફાવત કેવો છે?
- 8) તમારા પછી તમારા પારીવારમાંથી કોઈ બુનિયાદી શાળામાં ભણ્યું છે?
- 9) તમે જીવનમાં મેળવેલી સફળતાનો શ્રેય કેટલા અંશે બુનિયાદી શિક્ષણને આપશો?
- 10) બુનિયાદી શિક્ષણ લેતી વખતે તમે શીખેલું ખેતી અને પશુપાલન લગતું કામ તમને ઉપયોગી નીવડે છે?
- 11) બુનિયાદી શાળામાં કેવા ફેરફારો કરવા જોઈએ? તમારા મતે.
- 12) જે સંસ્કારોનું સિંચન સ્કૂલમાં કરવામાં આવેલું તેનું અમલ તમે આજે પણ કરો છો?
- 13) બુનિયાદી શિક્ષણને આધારે તમે તમારા સમાજમા કે ગામમા કોઈ પરીવર્તન કરવાની કોશિષ કરી હોય તો તે વર્ણવો.
- 14) જ્યારે તમે ભણતા હતાં ત્યારે મેળવેલી સિધ્ધિઓ ને જણાવો.
- 15) જ્યારે તમે બુનિયાદમાં ભણતા હતા ત્યારે તમારી પાસે કોઈ સારી સ્કીલ હોય અને અત્યારે તે ભુલાઈ ગઈ હોય તેવું કંઈ હોય તે જણાવશો.
- 16) તમને ક્યા વિષયોમાં વધારે રસ પડતો ?
- 17) બુનિયાદી શાળામાં ભણતી વખતે બનેલો એક યાદગાર પ્રસંગ વર્ણવો.
- 18) જીવનમાં આગળ વધીને સામાજિક જીવન શરૂ કર્યા પછી શું તમારા બાળકોને અન્ય શાળામાં ભણવા તત્પર છો?
- 19) શું કહેવું છે તમારું કે ગાંધીજીના વિચારો આજના આધુનિક યુગમાં કેટલા પ્રસ્તુત લાગે છે?
- 20) ગાંધીજીની 150 મી જન્મ જયંતી નિમીત્તે કંઈ નવું કાર્ય હોય તો વર્ણવો.

શાળા માટેની પ્રશ્નાવલિ

- 1) સ્કુલની સ્થાપનનો ઇતિહાસ.
- 2) સ્કુલ વિષેની પ્રાથમિક માહિતી. જેવી કે અત્યાર સુધીમાં કેટલા વિદ્યાર્થીઓ શાળામાં અભ્યાસ કરી ચુક્યા છે? શિક્ષકોની સંખ્યા આજ સુધીની કેટલી છે? શાળામાંથી આપવમાં આવતી પ્રાથમિક સુવિધાઓ.
- 3) શાળામાં ગાંધીજીના વિચારો પર ચાલતી પ્રવૃત્તિઓ.

- 4) પશ્ચિમી શિક્ષણ પધ્ધતિ સાથે કદમ મીલાવવા કેવા સુધારાઓ કર્યા?
- 5) આજુ બાજુના ગામડાઓમાં સામાજિક સુધારણામાં શાળાનો કેટલો ફાળો છે?
- 6) શાળાના વિકાસના કેવા પ્રકારની અડચણો આવે છે?

Questionnaire for students who currently part of Buniyadi Education System

1. Basic Detail of the Student: Name, Address, Standard in which he/she is studying, The Name of Buniyadi School which he belongs to.
2. What are your views on our education system?
3. What is your purpose or goal to take education?
4. What do you know about the Ashram or Gurukul system of education?
5. Are you taking education in a Buniyadi type of educational institution which is somehow based on the ancient Ashram system of Education whose pioneering personality initiated the establishment of founding such schools again in Gujarat?
6. What do you know about the contributions of Mahatma Gandhi, Manubhai Pancholi, Nanabhai Bhatt, Natvarlal P. Buch, Dalsukhbhai Patel, Arunbhai Dave, Karamshibhai and Savshibhai Makvana etc. For the development of Buniyadi education Gujarat?
7. In what condition were you inspired to join the Buniyadi education?
8. Are all your siblings or were part of Buniyadi education?
9. In Buniyadi schools you have to stay in a hostel. How do you look at it? 24 hours you need to stay on campus. What do you think about strict discipline?
10. In Buniyadi Ashram school you have compulsory vocational training in the field. It's very productive. What is your feeling about the work?
11. Would you like to wear Khadi clothes in School?
12. In Buniyadi school, which are the subjects you like most?
13. Because the Buniyadi education had a tag of indigenous national education somehow the English language is not in focus so when you interact with your friends who are studying into English medium school what is your psychological status?
14. In the campus of Buniyadi school there is a rule on avoiding the use of mobile smart phones or any technical gazettes, what is your attitude towards the restriction?

15. When you compare yourself with the students who were part of western education do you feel any lack of character or smartness in any sense?
16. How do you feel about the location of your school?
17. Student belonged to multi communities is there any discrimination face based on caste and religion?
18. The spiritual education is part of the Buniyadi system of education means you must have to be part of prey and all activities how it benefited you?
19. Buniyadi School also focused on Cultural, Sport activities and organised the tours and Reli for enhancing the talent of students so how did you feel it benefited your life?
20. Some where the school organized various activities in neighbouring villages to make the villagers attend various events. How does it help you to work at a very grass root level?
21. Share your memorable experiences of Buniyadi Education?

Questionnaire for Teachers who are the part of Buniyadi Education System

1. Basic Details: Name of Teacher, Education Qualification, The name of Buniyadi School with you serving or served, Years of Experience.
2. The recruitment system of Teachers in Buniyadi Schools is the same as the common schools or different?
3. Is there any special teachers training program for Buniyadi School?
4. Subject which you teach in school?
5. Are there any different methods of teaching learning in Buniyadi School?
6. On what basis students get enrolment in Buniyadi School?
7. In most Buniyadi school students get vocational training like they learn many scientific techniques in the field of agriculture, making khadi, animal husbandry, cleaning senses, take care & protect or replenish our environment etc., how do you look toward this field of study?
8. Nowadays students are not willing to take admission in Buniyadi School, what do you think are needful changes?
9. Give your views on student teacher relationships?

10. Students commuting from different communities and caste so many social differences are there how you maintain the harmony?
11. Most of the student's get admission in Buniyadi School. Their financial status is not good. How do you handle this question? Is there any financial add?
12. How is the relationship between school and neighbouring villages?
13. Is there any possibility to implement this Buniyadi education in all the schools of Gujarat?
14. Many activist question mark on the vocational training they questioned the name of vocational training the school encourage the child labour how you respond it?
15. Buniyadi education mainly focused on value education and character building of children but in life a large number of people didn't care about it so how did the students of Buniyadi system manage their life in-between?
16. Present day Buniyadi educational institution is facing a financial crisis but the government didn't pay attention properly why?
17. If your school has any historical millstones please do share with us.

Questionnaire for Parent whose children are the part of Buniyadi Education System

1. Basic Details: Your Name, address, in which Buniyadi School your children study?
2. What do you know about the difference system of education or difference between Buniyadi Education and the system of education followed largely in India?
3. Because of your financial strain you send your children to Buniyadi School?

Appendice-2

Photograph of Some Buniyadi Schools

Gramdakshinamurti Lokshala-Manar







Appendice-3

Uttar Buniyadi Vidyalay- Bhimora







Appendice-4

Gram Dakshinamurti Lokshala- Ambla







Appendice-5

Gram Vidyapith- Sanosara













Appendice-6

Lokshala- Khadasli







Appendice-7

Jivanshala- Ambardi (Jam)





